

Huda jama: Enajst let od sramotnega prelaganja trupel v plastične gajbice

Danes mineva enajst let, kar je bila leta 2009 odkrita množica trupel v Hudi jami. Odkritje je šokiralo javnost, predvsem pa tedanjo vlado **Boruta Pahorja** (SD), ki je zaradi tega praktično ustavila vsa dela komisije za prikrita grobišča, ki je od časov prejšnje vlade **Janeza Janše** (SDS) sistematično iskala kraje pobojev po državi. Ob obletnici je danes komisija objavila posebno javno izjavo, ki jo v celoti objavljam na koncu. Posledice odkritja pa so bile hudo nenavadne. Celó sramotne za civilizirano državo.

Posledica: Ukinitev preiskovanj

»Odkritje je povzročilo, da so bila vsa dela, ki jih je komisija za prikrita grobišča opravljala že od leta 2006, nenadoma zamrznjena, ukinjena,« mi je posledice razkritja jame polne trupel povzel zgodovinar **Mitja Ferenc** in o tistih časih dodal, da »mora biti kritičen do ministrstva za delo«. Odkrita trupla so v rudniku preložili v plastične gajbice, ker je vlada računala, da bodo zgnila in bodo ostale le kosti. A so

se oblasti, ki so takrat ignorirale izkušene raziskovalce, o hitrosti razpadanja dramatično zmotile in zato tudi po osmih letih prevoz v kostnico ni bil mogoč.

Že pri prvem izkopu leta 2009 je bilo najdenih 769 žrtev, v letu 2016, ko so dela nadaljevali, pa 647, skupaj torej skupaj 1416 žrtev. Od tega ne več kot 21 žensk, žrtev mlajših od 17 let ni bilo, so pozneje povzeli, kaj vse je bilo odkrito, iz ministrstva za delo.

Kdo so mrtvi ni mogoče ugotoviti. Podatki, ki bi omogočili identifikacijo, so bili uničeni.

Da bi jih morda lahko identificirali v prihodnosti, so od vseh teh 1416 žrtev, katerih trupla so bila pred tremi leti prepeljana v Maribor v spominski park Dobrava, vzorci DNK za identifikacijo shranjeni v kostnici v Škofji Loki, ki jo upravlja nacionalni forenzični laboratorij in ministrstvo za notranje zadeve.

Obeležje po vojni umorjenim v Mariboru je takšno:

Spominski park Dobrava pri Mariboru
Kostnica Maribor

Prikrito vojno grobišče Tezenski gozd – protitankovski jarek
Grob žrtev iz rova sv. Barbare v Hudi Jami

Spominski park Dobrava pri Mariboru je kraj spomina in
poklona žrtvam vojn in povojnega nasilja.

Na območju spominskega parka se nahaja kostnica, ki
jo je zgradila Republika Slovenija za hrambo posmrtnih
ostankov najdenih v prikritih vojnih grobiščih širom po
Sloveniji.

Skozi spominski park poteka del 930 m dolgega jarka, v
katerem je po ocenah pokopanih okoli 15.000 žrtev,
večinoma pripadnikov oboroženih sil nekdanje NDH in
civilnih oseb. Ob gradnji avtoceste aprila 1999 so v delu
nekdanjega protitankovskega jarka, v dolžini 70 metrov,
izkopali posmrtno ostanke 1179 žrtev, ki so bile nato
julija 1999 pokopane ob spomeniku pobitim žrtvam po
9. 5. 1945.

Na območju spominskega parka se nahaja grob, v
katerega so bili leta 2016 in 2017 prenešeni in pokopani
posmrtni ostanki žrtev, ki so bile najdene v rovu sv.
Barbare v Hudi Jami.

Dobrava Memorial Park in Maribor
Maribor Ossuary

Tezno forest hidden war graves – anti-tank trench
Grave of victims from St Barbara Pit in Huda Jama

Dobrava Memorial Park in Maribor is a place of memory
and reverence for victims of war and post-war
aggression.

The ossuary is situated in the memorial park and was
built by the Republic of Slovenia to store remains found
in hidden war graves around Slovenia.

Part of the 930-metre long trench can be found in the
memorial park, in which it is estimated that some 15,000
victims, mostly members of the armed forces of the
former Independent State of Croatia (NDH) and
civilians, are buried. During construction of the
motorway in April 1999, the remains of 1,179 victims
were unearthed in a section of the former anti-tank
trench, within a length of 70 metres. Their remains were
buried in July 1999 next to a monument to victims killed
after 9 May 1945.

The grave to which the remains of victims found in St
Barbara Pit in Huda Jama were relocated and buried in
2016 and 2017 is located in the memorial park.

Ministrstvo za delo, družino in
socialne zadeve

Komisija: Kako naprej po boljši poti?

Celotna izjava Komisije za reševanje vprašanj prikritih grobišč je takšna:

“Izjava ob enajsti obletnici vstopa v morišče in grobišče v rovu sv. Barbare v Hudi jami

Od vstopa v rov sv. Barbare se je v R Sloveniji marsikaj spremenilo. 1416 žrtev je bilo izkopanih iz rova in pokopanih na pokopališču v Mariboru. Občina Laško s Komisijo in drugimi državnimi organi pripravlja projekt ureditve rova sv. Barbare v okviru nastajajočega eko-muzeja.

Leta 2015 je bil sprejet Zakon o prikritih grobiščih in pokopu žrtev, ki omogoča ustrezne pogoje za delo Komisije.

Toda v Komisiji že dlje časa ugotavljamo, da v R Sloveniji potrebujemo sveže pobude, da bi pri raziskovanju in urejanju vojnih grobov, pokopališč in grobišč dosegli ureditev, ki bi bila primerljiva z zahodnimi demokracijami.

Prvo pobudo za tovrstni dialog je Komisija posredovala že konec leta 2017. V letu 2020 v sodelovanju z Državnim svetom pripravljamo posvetovanje Republika Slovenija – vojni grobovi, pokopališča in grobišča o tem temi. Naj navedem nekaj izhodišč, po katerih ga pripravljamo.

Na posvetu želimo spodbuditi dialog o in nadaljnji razvoj raziskovanja, urejanja in vzdrževanja vojnih grobov in grobišč v Sloveniji ter slovenskih vojnih grobov in grobišč v tujini.

K sodelovanju vabimo državne, politične in civilno-družbene dejavnike, ki se ukvarjajo z vojnimi grobovi in grobišči:

Vlado RS, predsednika RS, predsednika DS. DZ RS, DS RS, MDDSZ, MGRT, MK, Visokega predstavnika za nasledstvo, Inštitut za novejšo zgodovino, civilno družbo.

Izhodišča za razpravo so analize sedanjega stanja, ukrepi, ki so možni brez sprememb zakonov in drugih predpisov in pobude za spremembo zakonov in drugih predpisov.

Slovenija še ni imela ustanove, ki bi po enakih merilih skrbela za vojne grobove in grobišča v Sloveniji in slovenske grobove in grobišča v tujini. S tem izrazito odstopa od modelov raziskav in urejanja, ki so jih razvile demokratične zahodne države.

Nobena kategorija vojnih grobov in grobišč v Sloveniji ni ustrezno raziskana, zato so nadaljnje raziskave nujne, da bo mogoče vzpostaviti korekten register vojnih grobov in grobišč.

Večina vpisanih žrtev v popisu žrtev prve in druge svetovne vojne in revolucije, ki ga je izvajal Inštitut za novejšo zgodovino, nima vpisanih podatkov o grobu oz. so podatki večkrat napačni. Ta popis je potrebno nadaljevati, zlasti zato, ker so bili družinski grobovi z Zakonom o vojnih grobiščih leta 2003 črtani iz vojnih evidenc.

Ne izvajata se Pravilnik o označevanju nepremičnih kulturnih spomenikov ter Pravilnik o pokopališkem redu na vojnih grobiščih.

Prav tako nekateri vojni grobov, pokopališča in grobišča (in tudi širše memorialna dediščina) prve in druge svetovne vojne ni ustrezno vpisana v register kulturne dediščine.

Vojni grobovi in grobišča, ki jih je urejala druga Jugoslavija, še niso predmet nasledstva za nekdanjo Jugoslavijo.

Ta izhodišča, ki jih želimo v dialogu razviti, ponujajo

dovolj širok nabor možnega delovanja in ukrepanja, da bi dosegli razmere, v katerih bi R Slovenija zmogla ustrezno poskrbeti za vse slovenske grobove doma in v tujini in tuje v Sloveniji.

Predsednik Komisije:

Dr. Jože Dežman"

Na posnetku je Jože Dežman:

